

Katja Lindqvist & Anne Lorentzen

Kultur för regional utveckling

Den formella definitionen av en region är en administrativ enhet mellan nationell och kommunal nivå, som hanterar frågor som är för stora för enskilda kommuner att hantera, liksom sådana som har delegerats från nationell nivå för större möjligheter till variation inom landet (Nilsson 2010). Det finns också en mer vardaglig förståelse av begreppet region, som kan omfatta en del av en formell regional enhet som har relevans historiskt eller identitetsmässigt. Ofta är städer och urbana regioner drivande vad gäller lokal-regional utveckling, och i sådana sammanhang kan man beskriva ett urbant område bestående av flera kommuner som en region i den mer vardagliga betydelsen område eller ort (Cars & Engström 2008). Sedan 2007 finns i Sverige en nationell strategi för regionalt tillväxtarbete för konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning (Näringsdepartementet 2014), och sedan 2009 en nationell handlingsplan för kulturella och kreativa näringar. I Danmark beslöts 2007 att kultur- och upplevelseekonomin skulle stärkas (ØEM 2007), och bland annat design lyfts fram som en nationell strategisk resurs. Kultur är ett område som regioner och län har ett frivilligt ansvar för, men som genom kultursamverkansmodellens¹ införande blir ett mer centralt och strategiskt utvecklingsområde för regionerna. Regionerna, särskilt Skåne och Västra Götaland, har tagit en offensiv roll i att använda kultur för regionens utveckling. I Danmark har regionerna sedan amtreformen 2007 ungefär samma ansvar som svenska regioner och landsting. Men fler satsningar på utveckling och tillväxt tycks i Danmark ske på nationell respektive kommunal nivå jämfört med Sverige.

Medan kulturpolitik idag tenderar att ses som en del av välfärdsstaten, och som ett ansvar för kommuner och stat framförallt, är utvecklingspolitik ofta inriktad på att stimulera företagande och tillväxt. Därvid blir kultur i utvecklingspolitik ofta definierat som element i turism- och destinationsutveckling, men även satsningar på kulturella och kreativa

näringsar (Pinheiro & Hauge 2014; Sacco et al. 2014). Kultur i traditionell bemärkelse kan då ses som ett slags regional eller kommunal infrastruktur, utifrån vilka ytterligare privata verksamheter kan utvecklas för att locka besökare. Samtidigt satsar regionerna också på att skapa infrastruktur för kultursektorns aktörer, offentliga såväl som frivilliga och privata. Kulturella och kreativa verksamheter och uttryck är ofta en central faktor för turister, och används gärna av kommuner och regioner i marknadskommunikation för att lyfta fram sin särart (Alasuutari 2013). Mycket av utvecklingsstrategierna i kommuner och regioner idag handlar om att uppfattas som attraktiva av olika typer av intressenter, från invånare till investerare, vilket kan göra relationerna mellan privata aktörer och det offentliga komplicerade och spänningsfyllda då båda parter är beroende av varandra. Det är många gånger långa avstånd, både bildligt och bokstavligt, mellan politikens analyser av numerära data om en region, och tillhandahållandet av denna utveckling och tillväxt genom enskilt företagande. Detta blir tydligt i de olika perspektiv på regional utveckling som återges i artiklarna i detta nummer.

Temanumret innehåller bidrag från forskare som berör frågan om kultur och regional utveckling från en mängd perspektiv och med fokus på både mikro- och makrostrukturer och -relationer. Regionerna har ett utvecklingsuppdrag både i Sverige och Danmark, och kulturen behöver hitta sin form i det regionala utvecklingsarbetet i båda länderna efter reformer som flyttat en del av beslutsmakten över statliga medel till kulturen till den regionala nivån. Roger Blomgren och Jenny Johannisson visar på regionen som en konstruktion med behov av legitimering, då den träder in på den kulturpolitiska arenan på allvar i och med den svenska kultursamverkansmodellen, som inneburit att staten överläter mer beslutsfakt till regionerna över de statliga kulturpolitiska medlen. Legitimeringen av regionen som kulturpolitisk aktör blir reell först med ekonomiska resurser, och genom dessa sträcker sig de statliga kulturpolitiska målen indirekt ner till kommunnivå genom de kulturplaner som regionerna tillsammans med kommunerna formulerar och ska godkännas av statens kulturråd. Michael Thyrrstrup Pedersen beskriver hur kulturregioner har utvecklats i Danmark efter kommunreformen 2007, mot mer strategiskt orienterade samsamarbetsorgan mellan kommuner och staten där övergripande prioriteringar inom de olika kulturregionerna ersatt tidigare stöd till enskilda projekt i olika kommuner. Detta har lett till viss ökad byråkratisering, samtidigt som kommunerna pekar på bättre resultat av satsningar genom ökad koordinering.

Liksom inom andra samhällssektorer är aktörerna inom kulturområdet av många olika slag. De små privata aktörerna, vare sig de representerar ideell sektor eller näringsliv, lyfts ofta fram som avgörande för utvecklingen i en region eller kommun. Men det är inte alltid små aktörer känner igen sig i kommunens och regionens utvecklingsvisioner. Små verksamheter inom kulturella och kreativa sektorer liksom mångsysslare på landsbygden är beroende av den image en region har eftersom det lockar besökare och kunder, samtidigt som marginalerna för verksamheten ofta är små, vilket gör dessa företagare sårbara. Stöd från region eller kommun blir ofta avgörande för bättre eller sämre verksamhetsvillkor, och satsningar på infrastruktur för denna typ av företag är avgörande för regionens eller

kommunens utveckling på många sätt. Erika Andersson Cederholm och Carina Sjöholm visar på hur livsstilsföretag på den skånska landsbygden ses som viktiga av kommunala och regionala aktörer för att höja attraktiviteten för Skånes landsbygdskommuner, utan att dessa företagare får något större stöd i den ofta ganska tuffa ekonomiska vardagen som är beroende av turister. Jens Kaae Fisker ger exempel på hur man i en dansk kommun skapat flera samhällsarenor för entreprenörskap, där kultur är ett bärande element. Dessa fysiska platser kännetecknas av flöden mellan olika sociala sfärer. Fisker pekar på hur enstaka fysiska miljöer kan vara nav i kommunal och regional utveckling, med utgångspunkt i Frederikshavn i Nordjylland, och lyfter fram den politiska utmaningen i att stimulera utveckling i ett geografiskt område när övriga flöden i samhället är globala. Entreprenörerna i Andersson Cederholm och Sjöholms text skiljer sig markant från dem i Fiskers, men de estetiska värdena i landskap och byggnader är centrala i båda. Dessa estetiska värden i landskapet och byggnader har återupptäckts som resurser med nya funktioner och sätt att generera värde än tidigare.

Anne Lorentzen och Katja Lindqvist studerar olika städers strategier för att utvecklas genom kultur med exemplen Vancouver respektive Helsingborg och Helsingör. Lorentzen pekar på hur stadsplanering behöver balansera välfärdssatsningar och privata intressen för långsiktig social hållbarhet. Lindqvist visar på hur olika historiska och geografiska möjligheter ger kulturen olika betydelse för olika städers utvecklingsstrategier, även om kulturen fortsatt är en hörnsten i skandinaviska städers välfärdsutbud liksom i utvecklingen av städerna som besöksdestinationer. Lars Lindkvist diskuterar ett kulturarvsprojekts betydelse för en rad aktörer i Värnamo i Småland. Lindkvist pekar i sitt bidrag på den ofta svåra förhandlingen mellan företagare inom kulturområdet och offentliga aktörer vad gäller vad man ska satsa på för regional utveckling.

Temanumret visar på aktuell forskning vid universitet på båda sidor om Öresund, samtidigt som forskningsbidragen vittnar om fragmentering i forskningen om kultur för regional utveckling där framförallt mer forskning om konsekvenserna av den allt mer ekonomiskt inriktade utvecklingspolitiken i både Sverige och Danmark kan studeras på olika nivåer. Kulturpolitiken är central för social utveckling i våra nordiska välfärdsländer, men det ställs allt fler politiska krav på redovisning av detta bidrag i numerära termer. I Danmark har man närmat sig frågan både politiskt och forskningsmässigt mer mångdimensionellt än i Sverige, och mer forskningssamarbete över sundet skulle gagna beslutsfattande på både regional, lokal och nationell nivå.

REFERENSER

- Alasuutari, Pertti 2013: "Spreading global models and enhancing banal localism: The case of local government cultural policy development". *International Journal of Cultural Policy*, 19(1), 103-119.
- Cars, Göran & Engström, Carl-Johan 2008: *Stadsregioners utvecklingskraft – trender och nya perspektiv*. Rapport 2008:1. Stockholm: Forskargruppen för stadsregioner och utvecklingskraft, KTH. Tillgänglig (2014-10-06) på: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:504215/FULLTEXT01.pdf#page=99>

Myndigheten för kulturanalys 2013: *Kultursamverkansmodellen. Styrning och bidragsfördelning*. Rapport 2013:2. Stockholm: Myndigheten för kulturanalys. Tillgänglig (2014-10-06) på: http://www.kulturradet.se/Documents/Nyheter/2013/Kultursamverkansmodellen_2013_inlaga_low.pdf

Nilsson, Lennart (red.) 2010: *En region blir till*. Göteborg. SOM-institutet.

Näringsdepartementet 2014: "En nationell strategi för regional tillväxt och attraktionskraft 2014-2020". Stockholm: Regeringskansliet (Näringsdepartementet). Tillgänglig (2014-10-05) på: <http://www.regeringen.se/content/1/c6/24/16/63/e0e1d3b3.pdf>

Pinheiro, Rómulo & Hauge, Elisabet 2014: "Global scripts and local translations: The case of cultural and creative industries (CCIs) in Norway". *City, Culture and Society* 5 (2), 87-95.

Sacco, Pierluigi, Ferilli, Guido & Tavano Blessi, Giorgio 2014: "Understanding culture-led local development: A critique of alternative theoretical explanations". *Urban Studies*, 51(13), 2806–2821.

ØEM 2007: Økonomi- og Erhvervsministeriet & Kulturministeriet. Aftale mellem regeringen (V og K) og S, DF, RV og SF om styrkelse af kultur- og oplevelsesøkonomi i Danmark. Daterat 2007-06-20. Tillgänglig (2014-11-25) på: http://www.cko.dk/sites/default/files/politisk_aftale_om_styrkelse_af_kultur_og_oplevelsesoekonomien_i_danmark.pdf

NOTER

1. Kultursamverkansmodellen är en reform som infördes 2010 och som syftar till att ge landsting och regioner ökad beslutsrätt över statliga stöd till kulturen, utifrån regionala prioriteringar. (Myndigheten för kulturanalys 2013).

BILDMATERIAL

Fotografi på sida 5 av News Öresund - Johan Wessman © News Öresund (CC BY 3.0)